

կան գպրոց, Յ. Քարձորագյղն գիւղատիտեսականն ըստումարան և 4. Գիւղատիտեսական Համալսարան: Այս ասելիք կրնա նաև ստացուիլ կամ ստացուածն համարակալեագթել գրդանշաբառէն՝ Ժառանչըլլ մեծ կալուածառանց քով, Համապարհութունն իւն նիւելով եւ Կարդալով:

Որովհետեւ արդի ժամանակս գլորցական
ողին արթնցած է ազգին մէջ, հու Համառօտ
տեղի կութիւն մը տանը այս ուսումնաբանաց
քայ, եւ այնու հետեւ անցնինք գործնական միջոց-
ներուն:

1. Երկրագործական դպրոց:

Վրուժնական ուսումն ալ նյութեց որոշ ծրագրեց համաձայն է. այսինք որ աշխատքան 2-3 տարւ մէջ բոլոր աշխատք գիւ զախար աշխատապարտութեան մէջ կը կը լի աւ. Առաջին տարին աշխատքան կը տրու դիմումներու համար և նաև աշխատքն գտնուարքին գրեթեց. ինչպէս քաղ հանել հնամակ ան խորաց դիմում, պատրաստուած աղքատ ասարծեան աշխատքն առ այս տարւ են ցործուեցն հնձեւ, առավակեր բանա, ցորեն ներկնայ զամանակն մէջ ականառու, նաև ներկնայ մասաւ զամարի կը բարեկը. և վերջի ժամանակներն իրա օգնական աշխատք ապահու եւ օլյասք աշխատք մէջ

Երկրորդ տարին աշխատքու իր սկսն հնարապետ թան, գիւր նաև գործու աղքատ կը կիւներու կը գործն, աղք կը կիւն, և այլ Երրորդ տարին աշխատք մէջ աշխատապարտութեան, և մէրկու ապարատի գտնուարքն որուած էն են. և ուրիշ անառագ գործունեութեան մէջ գործադրութեան կը կատարեա, ուրիշ կը յանձնուի մէջ մէկ ձեւ, զոր պահուած անձնութեան, անձնա ապահու մէրից ժամանակներին կը յանձնու անձնական ապահու գործունեութեան, պայտա ապահու

մշակել, կառավի եւ կանեմ փոքր, արո մը քի կամ յանաբ ընկեր եւ կանեմ հոգալ, եւ պղի մը աշխատես հասամբու ապահով ծառակութաց եւ միւ մը աշխատես պահ վայր տեսն առ կառավար, որ սով նաև հաջար պատուած էին ինչ տնտեսանքին կը սորվ եւ ասով կը թղթնեն իրենց ընթացքը:

Բարպարակ կիրա և մէտես նախառական աշխարհուց
առաջ դպրու արձ և հայութիւն ի բարձր է ամեն մա-
րդութիւն ի սերման ի սովոր ի բարձր գիտակ է ամեն մա-
րդութիւն ո որ քառակ կենայ, ո որ մինչ դիմու մէ-
ծան զնիքն աշամուի. ըլպայութիւն ամեննեւ ի բեր այ,
մասնաւայ. թէ վերան ասաւածանի նախառական աշխարհ, ոչ
որ տիրապետական նախ ցացրենք. Առաջնութիւն որոց
մէ ուսիսի դիքան կ կայու, և եթէ փոյշ շատրուի
մասնաւ ցարու յառաջ ո երեխ:

Երբարձրագույն դրդոցն ամբողջ վարիչ քրոնիանական
վես և շինանութեանը կը ըմալ գիւ զանանութեանը կը ըմալ
լու: Արին տեսանկան քառասութեանը կեանց ժամանակ
չ աւելանա, անզ համար առաջացնան ու առաջան քրդ
աւանապատ: Արյուն անզ համար է ուսուցան ու առաջան քրդ
աւանապատ մէնին և ցուցնել, աշխարհանելը նիւ-
թապատ աշխատութեանց ժամանակ ամեն կիւ գործոցն
աւանա մասն մտափար նիւթ, եւ ամեն մէն ձեռնութեանը գործոցն
ժամանակ, յարմար ապնէն է ուսուցան մէնին ութիւն
կամ զա առաջ Տիվու այս կիրազով կնույ առաջան
աւելան ուսուցաց տեսանա քառասութեանը:

Գիւղատնտեսական դպրոցի վրայ գալ
անգամ։ (Հաբանէլին)

ԱՐԾՈՒՅԹԱԿԱՆ

ՄԱՐԴՈՒՅԹԻՆ

ՅՐԴԻ ՏՈՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ՄԵՋ

Sabbath.

(*Transcribed by R. H. B.*)

Բաւական մամբ շատ տեսակներ կան, զգողոց
հոռ կարդաւ կը գնենք: Ասոնցմէ անոնք մայն վա-
ճառականութեան համար անսահութիւն մ'ու-
նին, որոնք 1. եւ 2. թուերա մէջ յառա կը
բերուին. իսկ յանդր թուերա մէջ յշելի տե-
սակներն առաւուրի մէջ հաջուագիւա են. վասն
զի պարագանեացած բժիշ քանակութեամբ կը գտնուին
որ չկա ուր յառա կը բերուին, իբրև ճրագ կը
գործածուին ին պատճին:

Ճարունական մոլոր ճերմակ կը լլայ՝ բաց գեղին կամ բազ կանաչի պառնոր. եւ աճախ մասն

Ճերմակ փոշի մը կ'ըլլայ (կարգ մը քափառացած ճարպ) որ դիւրու կ'ելլէ փողին, շաղելու ժամանակ կը կափշայ, ժամանու ժամանակ կ'ըլլայ մը կ'ըլլայ, հատ ու ո համա Ժթա ար իջի պէս, տեսքն սպիտակցեալ մեղամնիմ նման բայց քիչ մ'աւելի իսկուզ եւ դիրաբեկի թըլ եւ գործ արտօնուի մէջ չի լուծուիր, բայց եթերի, եթերական ու թթանու իւրեմու եւ տար արտօնուի մէջ բուրգովնի կը լուծուած եւ լուծուած պաղելու ըլլայ դ'ուուլ (Յօլէ, Քէլլէ) Ե՛լլայ:

Ճարմանական մոմք 42° Կելս. Ներմութեամբ կը համբ եւ 40° Կելս.ին կը սասի. բայց կամ համեւ տեսակներ որ հազի 53° Ա. կը համին Տակալ (hydrate de potasse) կամ նադրին հատու (hydrate de natron) մէջ հալցուելու ըլլայ բարդովնին կ'անուանայ, եւ բարանար թթանու աղ եւ քարցուալ (glycérine) կը հազիք, բարախան թթառու (acide nitrique) շարուական տարցուելու ըլլայ ասթի թթառու (ac. succinique) կը փոխուի:

Ըթամբ քիմիական կը համարի թէ ճարմանակ մոմք տարման ամբար ամառական ամառակի, եւ հետեւարաք աւելի բուսական նորպերու քանի թէ յատու բուսական մամերու կը վերաբերի:

Ճարմանական մոմք որոշենուե դիւրու կը ծթուի ամբարակցեալ մեղամնիմ տեղ կ'եղագործական փայտաներու լաւ չի ծառայիր, եւ որովհ հետեւ դիւրու աղ կը համի եւ սասասի կը ծիւե, եւ ոչ աղ ճարպ շնկելու այնապի կը յարանի: Եւ ասային վասն զի ատման է, յասան մանաւանդ թէ մըրու սպիտակցեալ մեղամնին հետ խանանդվլ կը նենդէն:

Վաճառքի հանուան ճարմանական մոմք թէ սպազմի Արեւել. Հնդկաստանէն, եւ թէ Ամերիկայի վայովէն եւրպա կոյ: Դեւէ սպիտակարար բորցուակ կ'ըլլայ, մէկ կոյդը տափակ՝ մուս կոյդին ուռոցիկ, քիչ անգամ սաեւ իրը մէծ եւ տէլէ զանդուածք գուած, քերթէ 50 քերպանէ աւելի ծանութեամբ:

Տր. Ա. Խանմէլ (Յօրագիր) Հանձուրց Գե-
արեբեալոց կ'ըլլէն թէ վերջնին ժամանակից ճարմա-
նական մոմք ջրով յանուած են խառնել եւ այսուն
վաճառք 30% աղ Ծով յանմի կը հանդիր. բայց մինչեւ 15—20% աղ Ծով յանմի կը ժամանական մոմք մինչեւ 30% աղ տեսնուած է, ուստի զգե-
թէ կոյդ Ծով ճարմանական մոմք առաջանա, փայլուն եւ մեղամնիմ նման տեսքը կը կորոնցնէ:
մասի ճերմակ կ'ըլլայ, կը կարծրանայ եւ շատ գի-
րաբեկ կ'ըլլայ:

Զարը որ մոմք հալցուելով անմիջապէս կը բաժնուի մունք, քիմիական միաւորիչ միջոցով մը, ինչպէս կ'ըսայ կարծուիլ, մոմքվ միջացած չի: Անո համար մէծ ճարմարութիւն է հասած մոմքն
հետ պայտափ մէծ քանակութեամբ խանել տա-
րածական ծորելին խալապարներու մէջ թափելին յատու:

2. Ճերմակ մոմք, որ նաև խու (polas) կը կաշուի, 1846ին ու 47ին առաջին անգամ մէծ քանակութեամբ ճերմանասէն Արգին բերուեցաւ: Ասկայ կը պատրաստ մըրուի տեսակ ճէն մը (Coccaea Pe-Læ) հացենայ մէկ տեսակին (Fraxinus chinensis), ստերուն եւ միջերուն վայոյ, որ սպիտակ, փայլուն, կիսի ճարպի նման, բիւ-

րդանձնել: Տամբվաշասա տեսք մը կ'ունենայ: Հա-
լուր աստիճանն է 81—100° Կ.: Տնկաղի ծատոր
մէջ հալցուելով կամառանայ եւ բնամնիմ եւ
բնամնիմ թթուի կը լուծուի շնչառան այս բու-
սական մուրա ճերմակ շնկելու կը գործածեն խառնե-
լով ճարպի հետ: Իսկ Եւրոպա յաճան սպիտակա-
ցեալ մեղամնին նենդէւու կը գործածեուի:

3. Մըրենայ մոմք Միլացեալ Նահանգաց հա-
րաւային կոմերի Մուրիա շաղաջ յաւաշ կոյ: Գոյն աղ-
տու կանչէ է, բայց լուս շաղ նեփալի՛ բաց կա-
նչէ կ'ըլլայ եւ արեւու մէջ սպիտակցուելով՝ կը
ծերպնայ հարութիւնն աւելի է քան զիլցար-
ման, աւելի գուստաւու եւ քիչ կը լուծուի նոյն
իսկ տար բեւելիսոյ իւղի մէջ Սմերիկան ասէն շատ
կը գործածուի ճարպի, վասն զի մարելուն պէս մրտի
բարպարութիւն հուս կը բուք:

4. Ալումանին, որ Ամերիկայի այսեցեալ գո-
տույն վայով տեղադի յատուկ արմաւենիւ մը (Cero-
xylon Anisicola) յաւաշ կոյ գայ, որուն 60 անգի-
նոր հասաւ է 15 մետր բարձր բունն մոմք կ'ելուով
մէջ զատած կ'ըլլայ: Ասկեց կը քերեն կ'անունն եւ
տար իւրով իր զանին: Ասով մոմք մոմք դեղին, քիչ
մը թթափանցի կ'ըլլայ եւ ինցեցմբթ անասնոց նման
մասն գեղուի կ'անուանու: Եթէ ենացող արտօնուի մէջ
գեղուի, երբու տարբի մոմք էւ իրմի կը լուծուի կը
բաժնուի: արմաւենը որ լուծուած էթէն պանցուի,
մոմք գուղով կ'երպարանաց տակ կը զատուի: Այս
մոմք մեղամնիմ շասակ իր նմանիք, եւ տարրական մա-
սնոց կ'զամնակ: ասոր հետ նոյն է: Ցիւելու լուծե-
լով կ'երպով ձեռք բերուած իւրեմ սաթի գոյն կ'ու-
նենայ, 100° Կ. անդին կը հազի, շատ գիրաբեկ
կ'ըլլայ, եւ կը բույս մէջ ամեն ուղղութեամբ կը ճա-
թըսար:

Այս արմաւանմէն որոշու զի գիրաբեկ շըլ-
լով յաճան քիչ մը ճարպով կը խառնեն, յաւաշ
քան ուղղուեած վաճառելու:

5. Գործառութէ մուշ Պրազիլիայ հիւրիսոյին
կոյդ բուսուն յատուկ արմաւենու մը (Corypha
cerifera, Carnauba) տերեւներու վայու կը գտնուի
բարակ կ'ելուի մը պէս: Տերեւներու շըլլ մէջ կը
շորցնին, որով մոմք վայուն կը թափի: Ասկէս
հայկանինեցի թօնի, շատ գիրաբեկ, անհամ,
բայց քաջրահասա զանգուած մը կ'ելլէ, որ 85,
50% չերմանեամբ կը հազի, ենացող արտօնուի եւ
եթե իւր մէջ կը լուծուի, եւ պազելու ժամանակ
բիւրեւածեւ յատուի կը խառնի Արցինետու շատ
գիրաբեկ է ճարպով կը խառնեն յաւաշ քան վա-
ճառքի հանելու:

6. Օկու-դէկան մոմք Պրազիլիայի յատուկ
հնդի կամ Հնկանու ընկուի (Myristica officinalis
կամ M. sebacea) պազեն յաւաշ կը բերուի:
Այս պատուց զգմէլն ենեւ կ'եւապուի որով մոմք
վաճառքի մէջ առաջին Այս մոմք մեղամնիմ տակ կ'անունի,
մարտուելով բայց շնկելու աստիճանի կը սպիտակա-
նայ, եւ ասէն շինուած ճարպ պայծառ լոյ կո-
տայ: Անո համար Պրազիլիա ասիկայ ճարպ շնկե-
լու կը դրանածուի մէծ քանակութեամբ:

7. Կ'ունենայ մոմք, որ Հար: Ամերիկայի Ան-
տեան լերանց վայու բարձրանող կաթենուց (Brosmium

Gelactodendron) ծառն կը թէ են կը հանուի: Այս ծառնի կեղզեր եթէ մեղքասի կաթի համը հիւթ մը դր կը հուա, որ կեղզանի ապ վլրաց բարեր շուտ մը կը մեղքարարութիւն մերձակ վ'ըլլաց եւ համեմ կը գարդի: Մոնի հանուեր համան ապ կաթը կ'եւ ապացի՞ որով համկթի սպիտակուցը կ'անջասի, եւ այսի ետքն կը պաշտօնի: Այս մմին դոյջ ու գեղագայ մասնաւի, թա փափացի կ'ըլլաց, իւ զարու 600 Կ. կը համի լաւ կը փառի, գլուխ կ'առաւանց ընդհանրապէս, եւ մեղքամմի շատ կը մտտենայ:

Համեմց զարգանան ուրիշ բուսական մմիւ տեսաբարեր: Բայց որ կեղչետեւ շատ քիչ կը հանուի եւ առեւտրապն արդէք մը չունին, անոր համար զանց կ'առնունից յշասակել:

ବ୍ୟାକ୍ ପରିଚୟ

ԳԱՅԱԿԱՆ ԵՂՐԱՎԵՊ

ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Պատրիառովներ :

Ղայ իրիկնան Պատերազմովց բախտին մէջ վահանութիւն կնենասութիւն մը կար. Այս ոպատակ կամ գունդա իր այսու եւ փափաքնիր մէջ ծածկ կուած՝ ամէն յեղափարծ յարձակմնէն ապա էր եւ սակայն բուռամանը բուռի պահանա կիցուցած էր, եւ եւ բախիչ բարձանց փայտ՝ ուստի ամառին կը տուրլի դիմուլ, քարի մը Պատերազմուն գարսկան էին: Ըստց ամէն մէկուն քոյլ խորի զիցուած էր Հրաշնաւ տարու համար՝ եթէ վատուն մը տեսնան ինչ բուն բանափան կատարու անհօն էր եւ հանգ գիտ, վախ ամենանին ինչ կար առաստիւ եւ աբր Գաղղրական կարաւանն մին եւ ալիքը բերած էր ուրիշ նիւ վայր էր. Մշտավան խառնի փայտ անհամար կատարու համար կատարու, եւ Պատերազմզար բանափան երեւ պատճի առատութիւն մին էր տեսած

Բայու բանակէն քիչ մը հեռու կը համգէէին
խորի եւ Էնդրէսա, իրենց դիմացն այն աղա՞ն զ
խարուցած էր Տարբերէնի վաստակն ինձարկենքու
բաց չէր դիմացաւ, փառն զի Տարբերէնի բարութիւնն
ու ունակէ մ'որոշած էր եւս դանաւլ, զոր Ծննդա
Դամբիւնք չէր դիմեր:

Հըսուափց երկու առաջնորդներին արդուն պր
լոյն վայ շատ խոված են ։ Խորիզ կասկած
ներու մէջ կը մայէր՝ թէ ինչ պիտի ըլլայ եթէ
Մարգարեթի համայնքի Նոդրէրա իւր անհոգ
բնաթե եաբն՝ անխնայ կը գտասարաւէր Մարգիթին
վարմանըք :

“Արժան եւ իրաւ, կ'ըսէր աջլ բռնցի բռնած
հու մեր մէնն է իր տեղը. իշխն առ շնորհն քայլ
կ'երթայ եւ բարեկամ կ'ուղէ երեւալ. Վարսեմ քեզի
որովի, ասոնց հետ այլազգ չի խօսւիր եթէ ոչ
տապար ի ձեռին:”

“Աւրեմն զինք իւր բախտին կուղես թողուլ, ո
հարցուց Ռուշից թունալից ըերանով:

"իւր բախտին թողուլ, որոտաց էնդրէրաս
բարձրածայն: Ո՞վ կըսէ իւր բախտին թողուլ. Նախ
աէսուէ մարմնաւ անուաննեռ մասն մասն օրոտեւ:

“Ապա ուրեմն, գոչեց Ռուբիզ, ինչո՞ւ կ'ըստես
արժան եւ իրաւ։ Երեն բան մը չ'ըլլար, և զի՞ կ'ըւ-

լոյ: Պէտք է որ զինք դարձեալ հոս բերենք: Ըստ,
ի՞նչպէս: Այս է խոհեմութիւնը, քան թէ քեզի

Գործվարն առաւ բաժակն՝ որ քովը խոտի

զայ կը կենար, մարերան քամեց, եւ կոնակը յեց-
ցոց ք բարեթերթ կալսոյն՝ որոն տակ կը նառեին
“Ասիքի քո գործք է, ըստ մրձապարու, իս-
չեմ հասկենար ինչիւն։ Ըստ ինձի թէ ինչպատ-
պէտք է ի դուռ հանել զայն, պիտի հետեւ Վ. Աս-
տուածածին սղորդի այն գաղղիացւյն՝ որ ճամբուա-
տրգելը իւլլայ”⁷

Տեղական տիրակա բալեյն եռու միաւ անու անցնեւ սեւելուալ դիմուգին եւ աստանու գծեալ թուիլ ճնաց քայ կերպաս, ծնիկը տանից, ար-
մակը վրան յեցաց, եւ ծնուած ձեռացը մէջ առած
խօս խորդու մէջ թառուեցաւ: Գիշաց նասած
էր տանձ խոնջ ու վասակ երկայն ի գծաւարին
աստանակէն, եւ կը կուուէք քնյոյն հետ որ կ'ուզերի
յաղթահարել զիւր: Կոփեր կը բացուէին բանու-
թեամբ եւ երկայն տան կը փակուէին եւ որով-
հետեւ ան մաս երկուոք չէին խօսր, հանգար-
առի նոն էր բարդութեր, բայեր անիր շառացինչն
աւ իրեն քնաբեր մրմունչ եղաւ: Ասոր քայ քունի
կոմիեց:

“Հայրութելու ըլլամ”, կը մինամբ Խորիզ ինքնան
իրեն, ուր ասա մը պատի չառք . . .” Ենց ընդունեած
ենքդի փայ ամեալու մանակ, զինք Հրանտանի
հար կ'ընեն, գեն մեղմէ մէկը գուռը ոսր շնիսած
եւ եթէ ուղենք զիբենք թերդէն վանեւ, դի-զարաւու
զարք է պահանձ կը հասնին Փախանիւ է, փախա-
չւնիւ, բայց ինպէսպէս Ու պարու Քահանուոր, յանջն-
արդուուր մը: Խորեւ զիս թոյ չերիս տար, եթէ ի
Գաղղիացոց քիթն օպակ Մանցընեւ ուզէր: ”

“Ի՞նչ կիրայ բլաւ, հարցուց ինքնիրեն մտա-
գրութիւնն հոն բեւռած. ինգրէսա ալ իւր ահ-
ռելի գլուխ վեր վերցուց եւ այն կողմէն նայեցաւ.

մէկ մարդ գէցի ի երկու առաջնորդաց կողմէն սկսած
խութել, իրենց առնելուն իր վայրէց մարդ մը պարզ
քաղաքացիութեան մէջ և սասանդ ի ձեռք ըներկվէ¹
որ որպէս Կերեւար՝ երկուսն մասնաց մ՛ըսած էր
վասն զի յստից ցցլուխ մը էր փոշաւու:

Անգամ մ'ալ աշուբները տնկեց Ռուիկ
ասոնց վրայ: “Խուան, դոչեց յանկարծ վերսատնով
Հեմու ամենահայ է:” Ենթադրություն է, որ այս

Դրայ առանցի լուշ կ բանակը ո՞՛ Էսդրէրատ ալ
ուգե ելաւ եւ երկուքն ի միասին անոնց առջեւ
գացին :

"Գաւեսիլեա իւր բերդին մէջ բանտարկուած
է առեօ խառնէ հեռակէն:

"Կենթադրէինք արդէն, պատասխանեց